

ГОДИНА II.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 49.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЛЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИТ СВАКИ ПУТ.

ЋУЛИЋИ УВЕОЦИ.

У ЗОРУ.

Иза горе сунце ниче,
Па на гробљу дрва злати;
Роса пала на цветиће
Па их учи мирисати.

Више мене славуј птица
Тужне своје песме вије,
Ко да чита с мога лица,
Па ме пита како ми је?

Мени ј', друже, нешто лако
Како ј' данак огрануо,
Сневао сам да сам плак'о,
Па ми ј' терет одлануо.

Ј. Ј.

ЛИСТОВИ О ПОЗОРИШТУ.

(Наставак.)

Др. Лаубе примио ме је веома уљудно и срдечно, и распитивао се за одношаје нашега позоришта, па кад је чуо, да ми је интендантура дворских позоришта ускратила слободан улаз, веома се разљутио, велећи, да интендантура ваљда не зна за што добија потпору од 80.000 фор. од самога краља? За цело не за то, рече, да смета напретку драматичне уметности. Он ме је представио и Стракошу, о ком сам ти пре споменуо, те сам се тако за кратко време упознао са целим особљем лаубовог позоришта. Ти се ваљда не ћеш чудити, ако ти речем, да Лаубе има тридесет мушких а седамнаест женских сила, и то су све прве силе, и да тако скоро сваки дан друге силе представљају. Његов је гажен-ета на месец 21.000 фор. Он бере од деоничара 350.000 на год, за своју и свога особља плату. Наравно, где се толики новац троши, ту се може нешто и захтевати, па ипак не даје опере. Он негује само драматичну струку, те се надмеће са дворским позориштем, а да ли ће победити, то ће време показати.

Веома сам радознао био, да завири у гардеробу, те сам с тога потражио главнога хаљи-

нара Еперијуса, који ме је, прочитав налог лаубов, по свима просторијама гардеробе водио, те ми сва одела из сваке добе показао и растумачио. Ту сам се осведочио, како је сиромашна наша гардероба у Загребу, па ипак представљамо и ми исто тако велике и огромне комаде у костиму као и они. Ми ти, пријатељу, као што и ти сам знаш, имамо само две врсте одела, шпанско и нешто ренесанса. Старо немачко не ћу ни да спомињем, јер је веома мањкаво. Наше народно одело доста је лепо и богато, али да како служи само опери, јер народних драма имамо — веома мало. Шпанско одело служи нам дакле за све. Играли ми „Ромеја и Јулију“, „Изабелу Орсинијеву“ или „Луcreцију Борђију“, то је у нас све једно. „Фаусту“ имамо захвалити, што нам је гардероба по нешто добила у старом немачком оделу. Иначе нас драма не би онако никад обогатила, јер се њој за љубав није нигад, или веома мало што учинило, и ако је првобитни задатак народнога позоришта у Загребу драматично изображење, а не оперно, и ако се субвенција првобитно за драму одредила, а не за

оперу. Ма пунила опера увек дупком позориште, она се сама не може издржати, а уз то је још само на штету драми, јер убија драму, по што се увек мора слушати, да драму „опера храни.“ Ако је то истина, онда опера и ужива читаву субвенцију, а драма ништа. Ако садашња драма није способна за живот, нека се распусти, — па нека се набаве нове и ваљаније силе, нека се утемељи школа, у којој би почетници могли учити бар што је најглавније, а то је „језик.“ У опште нека се што напредније ради за драму. Али ево већ нам позориште постоји толико година, а ми увек стојимо на истој тачци: силе су нам остале већином још увек „чланови утемељитељи,“ а о наштају ни говора. А не може се рећи, да драма не ради ништа. Садашња драма више радити не може, јер навршити број од 100 представа, као прошле сезоне, то је довољно, а боље би било, да је драма мањим бројем завршила, али успешније и напредније! Јер то стоји, да рад драматичнога уметника мора бити душевни, а опернога може бити и само физични. Драматични уметник без ума, без духа, не ће те никад усхитити, док те оперни може већ само гласом својим занети. Драма дакле има тежи, узвишенији задатак, па би јој с тога ваљало и код нас посветити више времена и веће пажње. Већи део наших драматичних представа у Загребу пропада само с тога, што нема довољно проба. И оно, што би се с глумачке стране дало добро извести, не може се, што су глумци због недостатка проба веома несигурни.

Да пређем опет к гардероби. Кад се год што код нас у Загребу правило, то је увек стало силнога новца, јер се материјал увек из десете руке куповао. Сваки је вукао своје постотке. Свота је нарасла велика, а материјал остао слаб. Кад је требало што направити, нико није знао рећи, како да се направи, у који век снада оно, што треба правити, него се сверадило по оном кроју, који се већ десио у гардероби, те нам тако постаде гардероба једноставна, за коју не би дао стручњак ни 3000 ф., а стоји за цело 20.000 фр. На другим се позорницима ради за око и за трајност, код нас се ради већином само за око. О хисторичкој верности нема ни говора. Ти у нас ниси нигде видио старо-талијанског одела. Њега замењује шпанско. О енглеском ни спомена. И њега замењује шпанско. Ренесанс не ва-

ља нам ништа, јер нема ни правога кроја. Код нас се то одело састоји већином из кратких капутића, из рђаве свиле и кадиве, по нешто накићено. За тим из посве старих, неваљаних чакшира, подераних прслука, истрцаних бандалијера, и то ти је ренесанс-костим. Шешири су на ободима само по нешто перјем накићени. Те тако буди уверен, да нам је гардероба, ако изузмеш народно одело, веома мањкава.

Честитога хаљинара код нас не можеш наћи. За то бисмо требали људи, који су се само томе посветили, који знају и читати и писати, који сами одређују глумцу, што ће обући, а не глумац њему, који сваки нови комад морају сами проучити и за костим учинити предлог управи. И таквога хаљинара могли бисмо ми имати, само треба таке људе плаћати. Свакоме је познато, да успех комада зависи такођер много и од костима (ако се комад игра у костиму), а тако исто и од спољашњег украса позорнице, а ту је истину др. Лаубе потпуно схватио, јер код њега су и декорације и костим баш сјајне велељепности. Диже то богме глумца силно, кад се види одевен верно исторички. Код нас се мора глумац увек борити за костим. Ако прикладнога костима у гардероби за дотичну улогу нема, управа не да, да се прави нови, јер нема новаца, а глумац на посетку мора обући што му се да. Но да ли је то право? Сећам се баш, да се за оперету „Фридолин“ под управом одбора дао правити нов костим за све певаче и нове декорације, па да та лудорија узмогне што сјајније продрети, морало је драматично друштво драму „Фридолин“ — само чујте — с једном пробом одиграти, и то у старом подртом оделу и при старим декорацијама; а сутра дан, у недељу, стојаше на позоришним цедуљама: „Свеукупно одело и декорације за ту оперету ново набављено.“ То је фактум.

То одело труне сада мирно у позоришној гардероби већ од пет година, а употребити се не може ни за што. Па тако ти се господарило да се није управо знало, ко даје, ко узима. А шта се учинило за драму? Ако изузмете народно одело, увек се само крпарило. Или се прекрјавало или се „из нова уресило.“ Тако се подуширала с те стране драма, и увек се та кукавна драма држи само за то, да испуни време, док се која оперета или опера не научи, те да сјајем на позориште ступи. Том се приликом

сећам, како ми је неко приметно, да нема оперете или сада опере, то се позориште не би могло ни одржати, морали би га затворити. А да се покуша једном, да се одели опера од драме, па да опера подмирује своје трошкове из свога дохотка, па да видимо, хоће ли моћи два месеца остати. Опера, истина, пуни кућу, али су јој и трошкови огромни, а уз то још и певачи којеквали, а беру велику плату. А уз то се још оперни вештак штеди, да не пева два пута узастопце, да си гласа не поквари; а драматични глумац мора и пре подне и после подне, и о дану представе на врат на нос проба држати, и то тако, да се сутра или преко сутра мора одиграти нов комад у 5 чинова. Ако шта недостаје у оделу или у декорацији, каже се: „Помазите се како можете!“ Па како публика и да полази драму, када зна, да ће гледати све ста-

ро и да глумци већином по сувоме пливају! Па још е томе кад узмеш, да нам је публика тецајем пређашњих година дивним укусом некога (на жалост) појединца човека кроз и кроз поповарена; да нам се позориште претворило у кашнаријаду, па се у томе натицало са фиршовим пратерским гакалиштем! Народни се новац трошио на преводе лудих ласкерија, као што су н. пр. „Срнац“ „Растресени“, „Талисман“, „Бели Отело“, „Сфинкс“, „Гризета и вила“, „Шоншон“, „Гарибалди“ и хиљаду других, које су са лудим оперетама у своје коло ухватиле наше општинство, те су га својим скакутањем и певуцањем тако помамиле, исквариле, да ће сада требати дивскога посла док се опет опорави. Ја се надам у Бога и садашњу управу, да ће јој то поћи за руком, само ако буде устрајала у својим попримљеним начелима. (Наставиће се.)

Д И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Јелва.“) После осам месеца отворише се 6. децембра ове године опет двери на храму српске Талије у Новоме Саду. У први мах, кад човек после дужег растанка види оне, који су му мили и драги, заборавља на све друго, па се само радује, што су му дошли мили знанци. Тако и ми, радујући се искрено доласку нашега позоришта, не ћемо да кваримо те радости наше питањима о губитцима, који су постигли нашу позоришну дружину. То остављамо за друга времена, а сада велимо: „Добро нам дошли, мили нам гости! Добро нам дошли и здравља се наносили,“ јерто као да ће бити од најпрече потребе свима, кад погледамо на позоришни оглас, па видимо читаву поворку болесних чланова. Да, здравља, и опет здравља као да ће требати сви чланови, па и они глумци, који су „Јелву“ тако добро и тако складно одиграли, да слободно можемо рећи, да је много изгубио сваки, који није био на овој првој представи. —о—

* (Позориште у Карловцу.) Чим се примакла јесен, подигли су се и добровољни глумци у Карловцу, да лепом забавом прекрате дуге јесенеке вечере. Тако су 19. окт. о. г. приказали драму: „Она је луда“, 6. новембра шаливну игру: „Назови адвоката“, а 9. новембра драму „Сиромашног маркиза.“

М У З И К А

* (Мирослав Сметана.) Овом чувеном чешком музичару и управљачу свирачког збора у чешком народном позоришту, поклонило је недавно пардубичко женско певачко друштво „Лудмила“ скупцењем лаворов венац од сребра, показујући тиме, како цени његове заслуге за чешку народну уметност и као спомен његовог суделовања при концерту, ког је „Лудмила“ била приредила.

С И Т Н И Ц Е.

* (Африкански обичаји.) Племена на западној африканској обали немају имена за мушку и женску децу. Сви мушкарци и све жене зову се по имену дана, кад су рођени. Недеља има код њих седам дана, а сваки дан има два имена: једно мушко и једно женско. Сва мушка деца, која се роде исти дан, добију мушко име дана, а женска деца, женско име дана. Мушка деца, рођена у недељу, зову се „Квасије“, девојке „Акусна“, деца од понедеоника „Кудијеке“ и „Ађинах“, од уторка „Квабина“ и „Аблејнабах“ итд. Далеко је обичај у њих, да залажу једно другог, као што ми залажемо сахат или прстен. Муж заложу жену, отац синове и кћери, кад што жена мужа. Зло и наопако по онога, ког заложу. То је прави роб. Ако је онај, који је нешто заложу, у невољи, или ако му је оно, што је заложу, изашло из воље, онда га не испуњује из залоба до смрти. Али ако заложена душа умре у залобу, тада се испуњује, јер та племена мисле, да човек све дотле не може у „вечну срећу“ док му се тело не ујона. Мртво дело заложенога разанне веровник на два три огранка на дрвету и покојников род гледа да из ока из бока набави откупнину. Та племена верују у два врага. Један је на небу, Абонсам, и чува стражу над онаким душама; други је Сасабонсам, на земљи, и не разликује се од човека, само што је руменији и што му је коса дужа. Сасабонсам љуби вилоняке и чаробњаке, влада овим светом, и станује у дубоким јамама далеко у шумама на камењацима, близу особите врсте дрвећа. Народ и ако верује у Сасабонсама не боји га се, нити му служи много, али од Абонсама се плаши и гледа да му се умилу.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

3. ПРЕСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 9. ДЕЦЕМБРА 1873.

Н И З Б И С Е Р А.

Позоришна игра у 2 раздела, с певањем, од К. Холтаја, превео С. К. Д.

О С О Б Е:

Спахија	Марковић.
Карло Валдау, његов ловац, доцније поштар	Недељковић.
Борн, закупник	Пешић.
Марта, његова жена	Ј. Поповићева.
Ана, њихова кћи	Ј. Сајевићка.
Јован, слуга, доцније Ђорђе Капман	Лукић.
Јелка, собарица	Л. Хаџићева.
Јован, црнац	Добриновић.
Наредник	Петровић.
Први војник	Божовић.
Други „	Соголовић.

Војници, сељаци. Збива се у Немачкој око половине прошлога века, друга радња збива се на 15 година после прве.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11. сахата пре подне.

Доласком позоришне дружине у Нови Сад наставља и „Позориште“ свој други течај, па ће да излази, као и до сада, увек о дану сваке представе, дакле најмање 16 пута у месецу, а ако новчане прилике допусте и чешће.

„Позориште“ замењује позоришне објаве у Новоме Саду.

Претплатна је цена „Позоришту“ за Нови Сад 40 н., а на страну 60. н. а. вр. месечно.

Претплата се прима на један месец или на више, како је коме угодније.

Предплатни новци шаљу се у Нови Сад члану управног одбора позоришног г. Корнелу Јовановићу, који је из чисте љубави према народном позоришту примио на себе, да разашиле „Позориште“.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а. вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

БОЛУЈУ: М. СУБОТИЋ, Н. РАШИЋ, Д. РУЖИЋ, Љ. ЗОРИЋЕВА.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.